

Частина V

КОМПЕТЕНТІСНІ ЗАСАДИ ОРГАНІЗАЦІЇ ПЕДАГОГІЧНОГО ПРОЦЕСУ

УДК:378.661 – 057.875:316.6

Я. А. Кульбашна

ЗНАЧУЩІСТЬ СОЦІАЛЬНОЇ СКЛАДОВОЇ У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ СТОМАТОЛОГІВ

Розкривається зміст, уточнюються структурні особливості соціальної компетентності з урахуванням специфіки медичної освіти на основі вітчизняної та європейської класифікацій компетентностей для випускників вищих навчальних закладів та прогностична значущість її мотиваційно-ціннісного компонента у процесі формування професійної компетентності майбутніх стоматологів.

Ключові слова: вища медична освіта; майбутні стоматологи; мотиваційний компонент; професійна компетентність; соціальна компетентність.

Вступ. У мінливих умовах сучасного глобалізованого світу професійна освіта оновлює зміст згідно потреб суспільства шляхом упровадження компетентнісної моделі у широкому європейському освітньому просторі, до якого інтегрується Україна. В таких умовах майбутні фахівці потребують забезпечення ціннісних орієнтирів і практичних умінь для адаптації до соціального середовища. Це сприятиме формуванню соціально зрілої творчої особистості, громадянина, що визначено одним із завдань Національної стратегії розвитку освіти в Україні на 2012-2021. Її положення стають підґрунтям розвитку соціальної компетентності майбутніх фахівців незалежно від галузі майбутньої професійної діяльності і актуалізують вивчення даної проблеми у медичній освіті.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значущість соціальної компетентності (далі – СК) випускників вищих навчальних закладів була предметом довготривалої дискусії серед науковців, у результаті якої визначено, що вона є однією з ключових надпредметних компетентностей і посідає одне з важливих місць серед складових професійної компетентності фахівців. Вивченню її формування у вищій освіті приділили увагу як вітчизняні, так і зарубіжні науковці у різних освітніх галузях, переважно: економічній і педагогічній (Бойчук П., Бурдаш М., Зарубінська І., Краснов В., Сисоєва С., Остапенко С., Дрезв С., Зимняя І., Кяерст М., Лаптева М., Ягер Р. та ін.). СК стала однією з чотирьох важливих складових міжнародної професійної компетентності (Дрезв С., 2008; Ягер П., 2002). Парламент та Рада Європи включили соціальні компетентності до восьми ключових, необхідних для навчання протягом життя (2006/962/ЕС), за-

вдяки чому продовжується модернізація вищої освіти і упровадження компетентнісного підходу. На його основі розроблені вітчизняні Галузеві Стандарти вищої освіти, де враховані основні позиції європейських фахівців щодо соціальної компетентності. Згідно цих вимог на формування соціальної компетентності необхідно виділяти до 20% учбових годин, що практично неможливо у медичній галузі освіти у зв'язку з великою часткою годин для фахових дисциплін і самостійної роботи (Краснов В. В., 2013). Тому важливо створити реальні умови для формування соціальної компетентності шляхом пошуку нових технологій та інтегративного підходу.

Важливість СК у структурі професійної компетентності майбутніх фахівців обумовлена тим, що забезпечується можливість соціалізації особи у середовищі перебування і розвивається здатність до швидкої адаптації у новому. Крім того, вона є підґрунтям активної життєвої позиції індивіда і одним з показників рівня розвитку суспільства (Ліновицька О., 2011). Як відзначає І. Б. Зарубінська (Зарубінська І. Б., 2011), СК є складним інтегративним особистісним утворенням, що відображає мотиви, ціннісні орієнтації, знання людини про суспільство і себе у ньому, навички соціальної поведінки та інтеграції у суспільство шляхом міжособистісної взаємодії. Формування СК сприяє готовності самостійно вирішувати завдання, зокрема, і нестандартні, пов'язані із соціальним життям, оцінювати результати власної діяльності згідно вимог суспільства, освоєнню соціальних знань, умінь і навичок соціального мислення, сформованості життєвих і професійних цінностей, співпраці у команді, запобіганню і

вирішенню конфліктів, здатності до професійного й особистісного самовдосконалення та рефлексії. Акмеологічність СК полягає у духовно-особистісній і мотиваційно-ціннісній складових, які передбачають соціальну відповідальність і прагнення до самореалізації у професії і суспільстві.

Поняття «соціальна компетентність» розглядається П. М. Бойчук (Бойчук М. П., 2013) як у вузькому (стосується конкретної людини), так і широкому сенсі (усієї соціальної групи). Однак, оскільки соціальні властивості особистості формуються і реалізуються у груповій взаємодії, то на думку В. В. Краснова (Краснов В. В., 2013), одним із шляхів їх набуття стає упровадження у навчальний процес технології кооперативного навчання, що особливо актуально у медичній освіті, де якість вивчення соціально-гуманітарних дисциплін поступається фаховим. Позитивний результат при цьому уможлиблюється за рахунок взаємозалежності у досягненні успіху; взаємопідтримки у отриманні спільного результату; взаємовідповідальності у колективній роботі; вирішенні протиріч і конфліктів; власній оцінці особистого внеску у спільну справу.

На зміст і специфіку формування СК впливає мета і характер завдань, які будуть реалізуватись у процесі фахової діяльності, а також особистісні якості майбутніх фахівців (Бойчук П. М., 2013). В залежності від особливостей професійної діяльності змінюється змістовне наповнення структурних компонентів компетентності. Це вказує на безпосередній вплив навчального середовища, яке має галузеві особливості і диктує необхідність їх визначення і у медичній галузі. Окрім долучення до сприйняття загальних ціннісних орієнтирів вітчизняного і міжнародного суспільства, медична освіта забезпечує соціалізацію майбутніх фахівців у такому складному середовищі як лікар – пацієнт – медичний персонал. Тому медична галузь має специфічні ознаки СК, зокрема, у приєднанні до її складових деонтичної компетентності (Культбашна Я. А., 2013).

Важливість формування СК у майбутніх фахівців актуалізується у зв'язку з їх суб'єктивною потребою пов'язаною з перспективою успішної професійної діяльності. Її структура за даними досліджень М. Лаптевої, І. Зимньої, М. Кяерста, І. Зарубінської складається з мотиваційно-ціннісного (ставлення, цінності і т.п.), когнітивний, діяльнісний (уміння, навички) та рефлексивний компоненти. Принагідно зазначити, що І. Архи-

пова додає ще комунікаційний (Зарубінська І. Б., 2011, Лаптева М. Д., 2006). Базовим визначено ціннісно-мотиваційний компонент, оскільки без внутрішнього поклику (мотиву) особистість не зацікавиться знаннями і відповідною поведінкою. У процесі формування СК передбачається розвиток таких особистісних рис як: емпатія, толерантність, аналітичні здібності, самооцінка, самоповага (Культбашна Я. А., 2013).

Універсальних методик, які б дали змогу засвідчити сформованість та рівень СК не запропоновано. Це пов'язано з тим, що саме наукове поняття «соціальна компетентність» до нині є предметом наукових дискусій, а специфіка соціальної компетентності майбутніх фахівців досліджувалась недостатньо як вітчизняними, так і зарубіжними науковцями (Зарубінська І. Б., 2010).

Аналіз науково-педагогічної літератури засвідчив, що проблемі визначення значущості і рівня сформованості СК у майбутніх лікарів уваги приділено також недостатньо. Така ситуація уповільнює впровадження компетентісного підходу у навчально-виховний процес вищого медичного навчального закладу.

Мета статті: розкрити зміст, складові, значущість соціальної компетентності зокрема, мотиваційно-ціннісного компоненту, в процесі формування професійної компетентності майбутніх стоматологів.

Самооцінка майбутніми фахівцями розвитку соціальної компетентності. Аналіз наукової літератури з проблеми дослідження встановив, що СК є якісною характеристикою особистості, до якої включена сукупність певних рис, здібностей, соціальних знань та вмінь, переживань, емоційно-ціннісних орієнтацій, переконань особистості, які уможливають взаємодію з соціумом, а також участь у соціальних проектах.

Для визначення значущості соціальної компетентності для майбутніх стоматологів проведено дослідження серед студентів 4-5 курсів Національного медичного університету ім. О. О. Богомольця (НМУ – 408 осіб), Української медичної стоматологічної академії м. Полтава (УМСА – 271 ос.), Харківського державного медичного університету (ХДМУ – 351 ос.). Всього опитано 1030 осіб (4 курс – 476 ос., 5 курс – 554 ос.). Дані представлені у таблиці 1.

Результати таблиці 1 свідчать, що важливість розвитку СК відзначає незначна кількість май-

Таблиця 1

Характеристика значущості соціальної компетентності майбутніх стоматологів

Компетентності	4 курс (у %)			5 курс (у %)		
	НМУ	УМСА	ХДМУ	НМУ	УМСА	ХДМУ
Фахові	53,0	45,3	51,1	67,8	51,5	37,1
Пов'язані з профдіяльністю	25,3	36,0	11,1	37,0	24,4	16,6
Соціальні	17,1	12,0	32,8	20,8	16,3	35,6
Методичні	4,0	2,1	15,3	7,0	4,0	15,1
Не відповідали	3,0	5,3	3,2	3,0	4,0	1,5

бутих лікарів – від 12% до 35,6% опитаних. Це вказує, з одного боку, на відсутність, у переважній більшості студентів, усвідомлення появи проблем власної соціалізації у майбутній професійній діяльності і особистому житті, з іншого – недостатню увагу до даної проблеми з боку викладачів. Отримані дані підтверджують, що специфіка медичного навчального закладу спрямована, переважно, на розвиток фахових і дотичних до фахових компетентностей, а особистісний розвиток майбутнього фахівця залишається другорядним завданням.

Щоб оцінити соціальне значення мотивів набуття професії лікаря, як передумови ефективної майбутньої професійної діяльності, проведено дослідження мотиваційно-ціннісної компоненти СК шляхом анкетування студентів стоматологічних факультетів Національного медичного університету ім. О. О. Богомольця, (НМУ), Тернопільського медичного університету ім. І. Я. Горбачевського (ТДМУ), Вінницького національного медичного університету ім. М. І. Пирогова (ВДМУ). Всього 842 особи 3-5 курсів. Результати представлені у таблиці 2.

Отримані результати засвідчили, що найвищу позицію займає п.«1» – базове цілепокладання отримання лікарської професії. Помітна близькість поглядів відзначається у п.п. «2», «4», «5», «6», «7», «8», «9», які дотичні до соціальних аспектів майбутньої професійної діяльності. Дані, які вирізняються серед інших, у таблиці виділені. Звертають увагу низькі показники у п.п.«4»,«5» що характеризує деяку «приземленість» стратегічних цілей отримання професії. Цікава динаміка

спостерігається серед студентів у п.п.«7», «8» - 5% -25,2%. Це вказує на готовність майбутніх фахівців до мобільності, міграції, а отже і нового соціуму, до якого необхідна адаптація і високий рівень сформованості СК. Важливим є показник «9», який вказує на відсутність мотивації до клінічної діяльності і характеризує зацікавленість лише у перспективі управлінської роботи, що ще більше потребує розвитку СК. Отримані дані підтверджують думку науковців, що дієвим фактором розвитку СК є мотивація соціально ефективної поведінки (Зарубінська І. Б., 2011). Вона стає потужним активатором усвідомлення важливості набуття необхідних якостей, умінь і компетентностей, а також адекватної самооцінки значення і можливості їх реалізації для подальшої професійної діяльності і досягнення життєвого успіху.

Дослідження І. Б. Зарубінської (Зарубінська І. Б., 2011), щодо інтегративності складу СК, вітчизняна (Луговий В. І., 2010), європейська (Turning Education Structure in Europe) класифікації загальних компетентностей, необхідних випускнику вищої школи і власні дослідження (Кульбашна Я. А., 2013) дозволили виокремити компетентності, які на думку автора, забезпечують її формування у процесі розвитку професійної компетентності майбутніх стоматологів (таблиця 3). Їх значущість визначена за самооцінкою студентів (та сама аудиторія, як у табл.1).

Аналіз отриманих даних демонструє співпадіння у поглядах майбутніх фахівців щодо ціннісного значення приведених компетентностей, однак існує значна відмінність між отриманими показниками

Таблиця 2

Характеристика мотиваційно-ціннісної компоненти розвитку соціальної компетентності

Мотив	Кількість майбутніх стоматологів (у%)								
	3 курс (250)			4 курс (266)			5 курс (326)		
	НМУ	ТНМУ	ВНМУ	НМУ	ТНМУ	ВНМУ	НМУ	ТНМУ	ВНМУ
1. Допомога хворим людям	75,5	58.2	60,4	62,6	63,4	64,0	60,3	68,2	68,3
2. Піклування про здоров'я близьких	60,0	43.3	55,0	56,0	56,3	64,0	62,8	50,0	54,2
3. Піклування про своє здоров'я	28,8	27,0	33,0	35,1	38,4	59,0	37,8	26,2	41,0
4. Вирішення глобальних наукових проблем	11,1	6,0	7,7	12,0	5,4	7,0	6,0	5,0	15,0
5. Вирішення глобальних практичних проблем	14,4	7,5	15,4	21,9	10,0	11,5	11,2	6,0	17,0
6. Престижність спеціальності лікаря	50,0	46,3	55,0	45,1	54,0	41,0	46,5	50,0	55,0
7. Еміграція у Європу, Америку та ін. країни	11,1	15,0	20,0	25,2	17,0	23,0	12,0	9.1	21,0
8. Контрактна робота за кордоном	16,6	7,5	15,4	15,3	18,0	18,0	7,7	5,0	22,0
9. Управлінська робота в органах охорони здоров'я	5,6	7,5	3,3	5,6	5,0	7,0	1,7	10.2	4,2

Таблиця 3

Характеристика значущості компетентностей, які інтегруються до соціальної

Ціннісно-орієнтаційні							
№ пп	Компетентності	НМУ		УМСА		ХДМУ	
		4 курс	5 курс	4 курс	5 курс	4 курс	5 курс
1.	Прагнення до успіху	84,8	76,1	84,8	79,6	35,3	26,5
2.	Прийняття рішень	85,4	75,2	79,7	82,3	31,3	16,6
3.	Турбота про якість	73,0	71,3	68,3	73,4	28,8	23,4
4.	Розв'язання проблем	70,7	63,9	72,1	70,3	25,5	12,1
5.	Здатність до критики і амокритики	55,0	54,8	64,5	66,7	14,4	12,1
7.	Прийняття багатокультурності	27,5	17,8	22,7	25,0	4,1	5,3
8.	Прибічність етичним цінностям	26,4	24,3	44,3	41,1	24,1	23,4
9.	Деонтична	84,6	93,7	86,1	82,7	54,8	67,5
Діалого-комунікативні							
10.	Здатність працювати у міжнародному середовищі	44,9	40,4	56,9	48,4	19,5	19,7
11.	Усна і письмова комунікація рідною мовою	46,0	40,0	53,1	50,5	12,5	15,1
12.	Міжособистісні уміння	25,2	27,4	32,9	37,5	24,1	17,4
13.	Здатність спілкуватися з фахівцями інших галузей	72,4	75,2	77,2	78,6	26,9	15,1
14.	Знання іноземної мови	53,3	56,1	48,1	41,6	18,1	8,3
Творчо-інноваційні							
15.	Здатність працювати самостійно	72,4	70,0	69,6	74,4	32,1	25,0
16.	Здатність до організації і планування	62,3	61,3	65,8	64,5	26,9	19,7
17.	Здатність працювати у міждисциплінарній команді	38,2	38,3	37,3	44,2	12,5	18,9
18.	Здатність адаптуватись до нових ситуацій	75,2	67,0	69,6	68,7	31,1	21,2
19.	Уміння управляти інформацією	53,3	43,5	49,3	61,9	20,4	13,6
Художньо-творчі							
20.	Креативність	55,0	55,2	60,7	59,3	31,3	21,9
21.	Лідерство	50,0	44,3	40,5	41,1	16,2	9,0

НМУ, УМСА з одного боку і ХДМУ – з іншого. Студенти ХДМУ демонструють найвищий показник значущості соціальної компетентності у професійній підготовці (табл.1) при найнижчих показниках важливості формування більшості соціально значущих компетентностей (табл.3). Ціннісна ієрархічність при цьому зберігається. Вірогідно, це пов'язано з недостатнім розумінням змісту СК і її важливості для успішної професійної діяльності.

Готовність до реалізації вище приведених компетентностей у майбутній професійній діяльності забезпечує їх рівень сформованості у ВМНЗ. Даний показник визначався за самооцінкою студентської аудиторії (та сама, як у таблиці 1). Результати представлені у таблиці 4.

Отримані дані засвідчують, що лише 25,2%-46,9% опитаних вважають, що набувають вищезазначених компетентностей. Думки студентів щодо сформованості зазначених компетентностей, поміж респондентами кожного з ВМНЗ виявились однаковими але мають суттєві регіональні відмінності.

Висновки. Аналіз вищезазначених науково-педагогічних джерел з проблеми дослідження і власний педагогічний досвід дозволили розкрити зміст поняття «соціальна компетентність майбутнього лікаря-стоматолога» як якісну характеристику особи, умотивованої до активної соціальної діяльності у медичному середовищі і поза ним, яка володіє знаннями і уміннями самостійно деонтологічно вирішувати соціальні проблеми у міжособистісній

Таблиця 4

Самооцінка ефективності формування компетентностей у ВМНЗ

Ефективність формування	4 курс (у%)			5 курс(у%)		
	НМУ	УМСА	ХНМУ	НМУ	УМСА	ХНМУ
Набувають	28,1	39,2	40,0	25,2	34,7	46,9
Не набувають	6,7	11,5	30,2	9,6	6,0	38,6
Частково	61,1	39,2	26,5	63,9	53,1	13,6
Не відповіли	4,1	10,1	3,3	1,3	6,2	0,9

взаємодії з суспільством, швидко адаптуватись до його змін, здатності прогнозувати і відповідати за наслідки своєї діяльності перед пацієнтом, його оточенням, колегами і суспільством в цілому. Соціально компетентний лікар має розуміти сутність і специфіку ситуації чи проблеми пацієнта, уміти практично і оптимально її вирішувати, бути в змозі проаналізувати свою діяльність і її наслідки.

Дослідження дозволило, інтегруючи вітчизняний, європейський і власний педагогічний досвід, визначити складові соціальної компетентності майбутніх стоматологів і їх значущість; прогно-

стичну важливість мотиваційно-ціннісного компонента соціальної компетентності, що впливає на рівень готовності розвитку СК у майбутніх стоматологів. Це вказує на потребу у створенні педагогічних умов формування СК, як складової професійної компетентності, зокрема, у теоретичному і методологічному забезпеченні цього процесу, розвитку фахових і соціальної компетентностей одночасно у процесі вивчення фахових дисциплін та високому рівні СК науково-педагогічних працівників вищих медичних навчальних закладів, що становить мету подальших досліджень.

Література

Бойчук П. М. Модель формування соціальної компетентності студентів педагогічних коледжів / П. М. Бойчук, Н. В. Борбач / Соціальна педагогіка: теорія та практика. – 2013. – №1. – С. 35-44.

Бурдаш М. В. Проблеми сформованості соціально-економічної компетентності студентів вищого навчального закладу / М. В. Бурдаш // Збірник наукових праць Хмельницького інституту соціальних технологій Університету «Україна». – 2013. – №1(7). – С. 42-46.

Зарубінська І. Б. Теоретико-методичні основи формування соціальної компетентності студентів вищих навчальних закладів економічного профілю: дис.... д-ра пед. наук: 13.00.04 / Ірина Борисівна Зарубінська. – К., 2011. – 505 с.

Краснов В. В. Проблеми формування соціально-особистісних компетенцій при підготовці лікарів / В. В. Краснов // Медична освіта. – 2013. – №3. – С. 51-54.

Кульбашна Я. А. Педагогічні умови формування деонтичної компетентності у майбутнього фахівця в галузі стоматології / Я. А. Кульбашна // Вища освіта України: Теоретичний та науково-практичний часопис. – 2013. – №3 (Дод 2). – С. 205-208.

Ліновицька О. Освіта як чинник соціокультурного розвитку особистості / О. Ліновицька // Вища освіта України. – 2011. – №2. – С. 20-26.

Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012-2021 р.р. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mon.gov.ua/images/files/news/12/05/4455.pdf>

Остапенко С. А. Шляхи розвитку соціальної компетентності студентів в процесі їх навчальної діяльності. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/7_NITSB_2012/Pedagogica/5_102870.doc.htm

Сисоєва С. О. Вища освіта України: реалії сучасного розвитку / С. О. Сисоєва, Н. Г. Батечко // Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України, Київський університет ім. Б. Грінченка, Національний університет біоресурсів і природокористування України – К.:ВД ЕКМО, 2011. – 368 с.

Луговий В. І. Освіта, навчання, інформація, компетентність: канонізація понять Історико-педагогічні студії: Науковий часопис (Гол. ред. Н. Н. Демяненко). – К.: Вид. НПУ імені М. П. Драгоманова, 2011. – вип.5. – С.11-16.

Лаптева М. Д. О способах и механизмах формирования компетентности социального взаимодействия / М. Д. Лаптева // Знание. Понимание. Умение. – 2006. – №2. – С.154-158.

Drews S. Auslandsaufenthalte als ein Instrument zukunftsfähiger Qualifizierung / S. Drews // Bildung für Europa. – 2008. – juni – S.10-12.

Hübers B. Internationale Berufskompetenz. Mögliche Standards einer Zusatzqualifikation in der Ausbildung URL: http://www.bibb.de/dokumente/pdf/AK_2.1_Huebers.pdf

Jager P. Der Erwerb von Kompetenzen als Konkretisierung der Schlüsselqualifikationen – eine Herausforderung an Schule und Unterricht: Dissertation / P. Jager. – Passau: Lehrstuhl für Shulpädagogie, 2002. – 280 S.

Turning Education Structure in Europe [Electronic resource]. – URL: <http://turning.unideusto.org>

References

Boychuk, P. M., & Borbach, N. V. (2013). The social competence model's formation of pedagogical colleges students. *Sotsial'na pedahohika: teoriya ta praktyka*, 1, 35-44. (in Ukrainian).

Burdash, M. V. (2013). Problems of formation of socio-economic competence of students of higher educational institutions. *Zbirnyk naukovykh prats' Khmel'nyts'koho instytutu sotsial'nykh tekhnolohiy Universytetu «Ukrayina»*, 1(7), 42-46. (in Ukrainian).

Zarubins'ka, I. B. (2011). Theoretical and methodological guidelines for the development of social competence of students in higher educational institutions. Doctor's thesis. K. (in Ukrainian).

Krasnov, V. V. (2013). Problems of social and personal competencies in preparing physicians. *Medychna osvita*, 3, 51-54. (in Ukrainian).

Kul'bashna, Ya. A. (2013). Pedagogical conditions of formation deontological competence in the future dentists. *Vyshcha osvita Ukrainy*, 3 (Dod 2), 205-208. (in Ukrainian).

Linovyts'ka, O. (2011). Education as a factor of socio-cultural development of the individual. *Vyshcha osvita Ukrainy*, 2, 20-26. (in Ukrainian).

National Strategy for the Development of Education in Ukraine in 2012-2021 y.u. Retrieved from: <http://www.mon.gov.ua/images/files/news/12/05/4455.pdf> (in Ukrainian).

Ostapenko, S. A. Future development of social competence of students in their learning activities. Retrieved from: http://www.rusnauka.com/7_NITSB_2012/Pedagogica/5_102870.doc.htm (in Ukrainian).

Sysoyeva, S. O. & Batechko, N. H. (2011) Higher Education in Ukraine: realities of modern development. *Ministerstvo osvity i nauky, molodi ta sportu Ukrainy, Kyiv's'kyi universytet im. B. Hrinchenka, Natsional'nyy universytet bioresursiv i pryrodokorystuvannya Ukrainy, K.:VD EKMO.* (in Ukrainian).

Luhovyi V. I. (2011). Education, training and information competence: the canonization of the concepts of historical and pedagogical studies. *Istoryko-pedahohichni studiyi: Naukovyy chasopys* (Hol. red. N. N. Demyanenko). – K.: Vyd. NPU imeni M. P. Drahomanova, 5, 11-16. (in Ukrainian).

Lapteva, M. D. (2006). On the methods and mechanisms of social interaction. *формирования компетентности. Znaneye. Ponymaneye. Umeneye*, 2, 154-158. (in Russian).

Drew, S. (2008). Training abroad as an instrument future qualification. *Education for Europe*, June, 10-12th. (in German).

Hübers, B. International professional competence. Possible standards an additional qualification in training. Retrieved from: http://www.bibb.de/dokumente/pdf/AK_2.1_Huebers.pdf (in German).

Jager, P. (2002). The acquisition of skills as a concretization of the key qualifications – a challenge to School and teaching. *Doctors tHesis, Passau* (in German).

Я. А. Кульбашна

ЗНАЧИМОСТЬ СОЦИАЛЬНОЙ СОСТАВЛЯЮЩЕЙ В ПРОЦЕССЕ ФОРМИРОВАНИЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ БУДУЩИХ СТОМАТОЛОГОВ

Раскрывается содержание, уточняются структурные особенности социальной компетентности с учетом специфики медицинского образования на основании отечественной и европейской классификации компетентностей для выпускников высших учебных заведений и прогностическое значение мотивационно-ценностного компонента в процессе формирования профессиональной компетентности будущих стоматологов.

Ключевые слова: будущие стоматологи; высшее медицинское образование; мотивационный компонент; профессиональная компетентность; социальная компетентность.

Ya. Kulbashna

IMPORTANCE OF THE SOCIAL COMPONENT IN THE FORMATION OF THE FUTURE DENTIST'S PROFESSIONAL COMPETENCE

The article deals with content, the structural features and the prognostic significance of social competence's motivational component in the formation of professional competence of future dentists. It was determined that the social competence is an integrative formation of personality. It reflects the motives, values, knowledge about human society and themselves in it, the skills of social behavior and social integration through interpersonal interaction. Depending on the characteristics of professional activity is changing the substance of the structural components of social competence. This dictates the need for it's definition and clarification in the medical field. Medical Education provides socialization of future dentists in such a complex environment as a physician – patient – medical staff in addition to perception of the general values of domestic and international society. Therefore exist some specific signs of social competence in medicine. One of them is the deontological competence.

To determine the importance of social competence for future dentists, the research among students 3,4,5 courses leading higher dental schools of Ukraine (Kyiv, Vinnytsa, Ternopil, Poltava, Kharkiv. About 1500 people was interviewed) was conducted. These results indicate that an effective factor in the development of social competence is motivation is socially efficient behavior. Importance of social competence development 12,0%-35,6% of respondents consider. There is a coincidence of views on the value of integrative components of social competence. These competencies only 25,2-46,9% of students during training acquired. This points to the need the formation of pedagogical conditions for social competence development.

Key words: future dentists; higher medical education; motivational-value component; professional competence; social competence.

Рецензенти

Майборода В. К. – д. пед. н., проф.,
Цехмістер Я. В. – д. пед. н., проф.

Стаття надійшла до редакції 25.02.2014